

OFFICIËLE MEDEDELINGEN

van het

Kon. Nederlandsch Indische Leger

DE STRIJD OP CELEBES

GEDURENDE JANUARI, FEBRUARIEN MAART 1942

I. Inleiding.

BIJLAGE: Schetskaart van Celebes (kaart I).

Zoals reeds in de inleiding voorafgaande aan de beschrijving van de strijd in Sumatra werd uiteengezet (zie blz. 489 van Jaargang 1947) beperkte de taak van de troepen in de Buitengewesten, waartoe Celebes wordt gerekend, zich tot het verzekeren van de binnenlandse rust, orde en veiligheid.

Daartoe waren voor de mobilisatie in December 1941 de in Celebes beschikbare troepen over een 16-tal plaatsen verdeeld. De sterkte van de bezetting hing natuurlijk af van de belangrijkheid en uitgestrektheid van het af te patrouilleren gebied en varieerde dientengevolge van een sterkte van 3 tot 5 brigades (sterkte van een brigade: $\pm$ 17 man) m.d.v. dat te Makassar en te Menado over een kleine reserve aan troepen werd beschikt.

Objecten, welke voor de vijand van bijzondere grote waarde waren, zoals olievelden, kwamen op Celebes niet voor, zodat de oorlogstaak van de beschikbare troepen in hoofdzaak neerkwam op het binden van zoveel mogelijk vijandelijke troepen. Hiernaast moest aandacht worden besteed aan de verdediging van vliegvelden, waarvan als voorname het vliegveld op Z.O. Celebes nabij Kendari moet worden aangemerkt.

De actie op Celebes is in hoofdzaak in drie gebieden gevoerd, t.w.

- a. Zuid-West Celebes.
- b. Zuid-Oost Celebes.
- c. Minahassa.

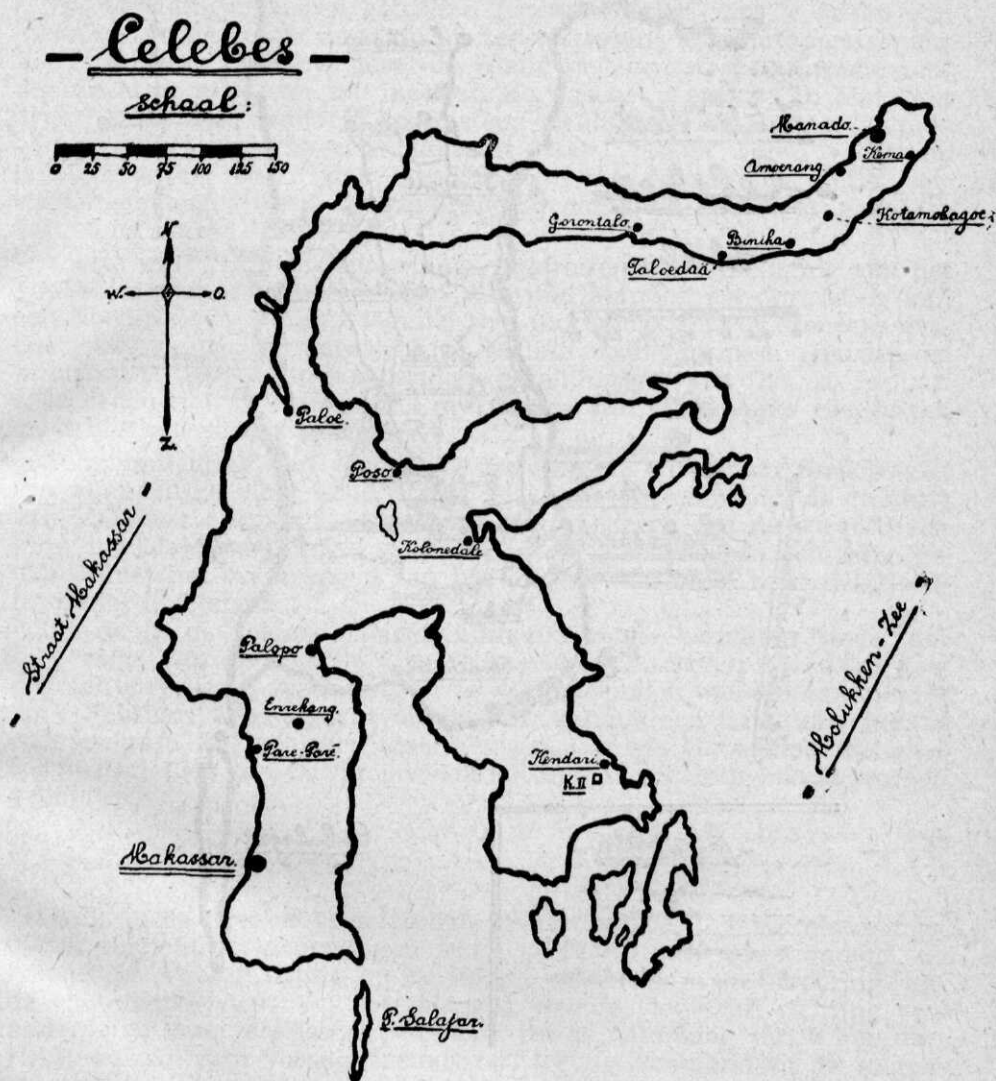
Al deze acties staan elk op zich zelf, zodat deze dan ook elk afzonderlijk in beschouwing zullen worden genomen.

II. Actie in Zuid-West Celebes.

BIJLAGE: Schetskaart van Z.W. Celebes (kaart II).

A. Beschikbare troepen en dislocatie.

In Z.W. Celebes werd bij het uitbreken van de vijandelikheden over de volgende troepen beschikt.

a. te Makasser.

2 Compagnieën beroepsmilitairen (niet-Europeanen).

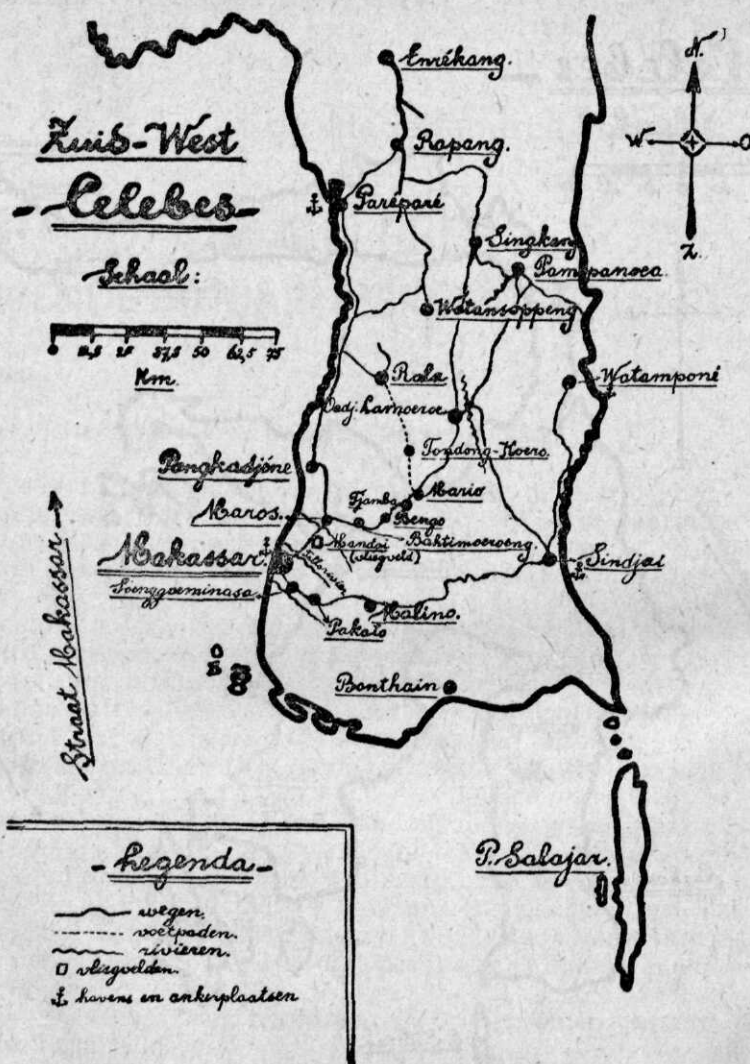
1 Compagnie kortverband militairen (niet-Europeanen).

1 Militie compagnie (Europeanen).

1 Landstormcompagnie (Europeanen).

1 Stadswacht compagnie.

3 Brigades (sterkte 15—18 man), van het Reserve Korps (gepen-
sionneerde militairen).

Afb. 2.

- 5 Brigades (sterkte 15—18 man) niet-Europese militairen, afkomstig van het detachement van Pare Pare.
 2 Stukken geschut 7.5 L.30.
- b. te Pare Pare.
 6 Brigades (sterkte 15—18 man) niet-Europese militairen.
- c. te Enrekang.
 2 Brigades (als voren) en het Depôt Guerillatroepen.
- d. te Palopo (zie kaart I).
 5 Brigades (als voren).

Voorbereidingen waren getroffen ter verdediging van de haven van Makasser tegen coups de main en ter vertraging van de opmars naar het binnenland voor het geval de vijand met een sterke troepenmacht de aanval op Makasser zou inzetten. Zo was het zeefront van Makasser over 7 km lengte versterkt en was een stelling ter hoogte van Tjamba aangelegd. In de weg van Makasser naar Tjamba waren voorts op enkele punten, welke zich leenden voor een vertragende actie, versterkingen opgeworpen, terwijl mede in deze weg enkele bruggen ter vernieling waren voorbereid.

Voorts waren enkele voorzieningen getroffen ter verdediging van het op 13 km van Makasser gelegen vliegveld Mandai. De oprichting van een Nood-Hospitaal nabij Tjamba was voorbereid, terwijl eveneens evacuatiekampen waren ingericht te Malino voor Europese vrouwen en kinderen en te Pakato voor andere bevolkingsgroepen. Tot 20 Januari 1942 deden zich behoudens het overvliegen van vijandelijke vliegtuigen geen bijzonderheden voor.

Naar aanleiding van een op 23 Januari '42 ontvangen bericht, dat een vijandelijke vloot door Straat Makasser kennelijk in de richting van Makasser opstoomde, werd met het evacueren van de burgerbevolking uit Makasser aangevangen en werd eveneens een aanvang gemaakt met het overbrengen van het Militair Hospitaal naar het Nood-hospitaal te Tjamba.

Uit de in de volgende dagen binnenkomende berichten bleek, dat tengevolge van de aan de vijandelijke vloot in Straat Makasser toegebrachte verliezen vertraging in 's vijands opmars was ontstaan. Eerst op 7 Februari werd bericht ontvangen, dat uit een ontcijferd Japans codetelegram was gebleken, dat met een Japanse vlootconcentratie op 8 Februari 1942 ten O. van het eiland Salajar rekening moest worden gehouden.

B. Verloop van de actie.

Dank zij de door de verschillende posten van de luchtbeschermingsdienst verrichte waarnemingen werd de Territoriale Commandant, de kolonel M. Vooren, tijdig op de hoogte gesteld van de nadering van de vijandelijke vloot. Op het moment, dat de vloot van richting veranderde en naar Makasser opstoomde (in de namiddag van 8 Februari 1942) werden door vorengenoemde territoriale commandant de volgende maatregelen genomen.

- a. Machtiging werd aan het A.H.K. te Bandoeng gevraagd en gekregen om tot de te Makasser voorbereide vernielingen over te gaan.
- b. In verband met het feit, dat blijkende uit het aantal transportschepen de vijand overmachtig was, werd afgezien van de verdediging van het havenfront en werd aan de troepencommandant opdracht verstrekt om de vertragende opdracht N. van de Telloirivier aan te vangen.

De vijand ving de landing op 8 Februari '42 te 24.00 aan op een kuststrook $\pm$ 3 km Zuid van Makasser. Ook hier, zoals overal elders in de Ned. Ind. Archipel, verrichtte de vijand een landing op een niet ver-

dedigd kustfront, buiten bereik van het door ons opgestelde geschut. Kort na de landing werd door de vijandelijke stoottroepen over Soeng-goe Minasa ongeveer 3 km Z.W. van Makasser naar de brug over de Tellorivier opgerukt met de bedoeling om onze troepen in de stad op te sluiten.

Zoals boven vermeld hadden onze troepen echter tijdig Makasser verlaten en hadden hun opstellingen tussen Makasser en Maros ingenomen. De bij de brug over de Tellorivier achtergelaten bezetting werd echter vernietigd.

Reeds in de morgen van 9 Februari zetten vijandelijke wielrijders de aanval op de door ons bezette stellingen in. Niettegenstaande de vijand zware verliezen werden toegebracht slaagden onze troepen er niet in om de vijandelijke opmars langer dan 24 uur te vertragen.

In de nacht van 9 op 10 Februari werd op last van de Territoriale Commandant met de verplaatsing van de troepen naar de z.g. Tjambastelling aangevangen. Het was echter gelukt om in de loop van 9 Februari het vliegveld nabij Mandai grondig te vernielen. De Tjambastelling sloot een 14 km lange bergpas af, in het Zuiden door een nabij Bengo aangelegd werkje en in het Noorden door een nog in aanleg zijnd werk te Mario.

Na aankomst van de troepen in de Tjambastelling werd met spoed aan de voltooiing van dat werk begonnen. Pogingen om Inheemse werkkrachten voor de stellingbouw in te zetten faalden, aangezien de bevolking niet betrouwbaar was en bovendien langzamerhand onder de invloed kwam van de Japanse propaganda.

Voor de bezetting van het werkje te Bengo werden 2 compagnieën bestemd. 2 Cien waren te Tjamba opgesteld als reserve tevens belast met de beveiliging van de West- en Oost-vleugel.

Te Mario werd met een bewaking ter sterkte van 8 brigades volstaan. De enige afweer tegen vliegtuigen bestond uit twee mitrs. 6.5 mm elk op een lichte truck gemonteerd en daardoor gemakkelijk verplaatsbaar. Aan artillerie waren twee stukken 7.5 L.30 beschikbaar, deze stukken hadden de z.g. bewakingsbatterij op het zeefront te Makasser gevormd en waren tijdig daaruit losgemaakt en te Mario in stelling gebracht. Dank zij de vertraging opgelegd door de aangebrachte vernielingen waren de Jappen niet in staat om na de bezetting van Maros hun opmars naar het binnenland onmiddellijk voort te zetten. Onze troepen kregen dus tijd om enigszins op hun verhaal te komen. Voorts noopten de door onze troepen genomen maatregelen hen tot voorzichtigheid. Zo slaagde de 1e Luit. G. A. Blume er in om op 15 Februari een Japanse colonne te Bantimoeroeng te overvallen, met het resultaat dat de Japanners onder achterlating van 92 doden en 3 in onbruik geraakte vrachtwagens het veld ruimden. Inderdaad een mooi succes van deze brigade ter sterkte van 20 man. Dit succes kon echter niet verhinderen, dat de vijand zich omstreeks 18 Februari tegenover onze stellingen ging ontwikkelen. Tegelijkertijd werd door middel van het verspreiden van pamfletten door de Jap aan de Territoriale Commandant verzocht om te capituleren aangezien anders de vrouwenkampen zouden worden gebombardeerd. Op dit ultimatum werd echter niet ingegaan, de strijd werd voortgezet. De Jap zette nu na de mislukking

van zijn intimidatiepogingen er alles op om de Tjambastelling in handen te krijgen.

Niet alleen ontwikkelde de vijand zich tegenover de nabij Bengo aangelegde versterkingen maar ook uit N. richting werd tegenover de Mariostelling druk uitgeoefend. Een Japanse colonne was namelijk over Sindjai opgerukt en had het voor ons belangrijke knooppunt Oedjoenglamoeroe weten te bereiken, vanwaar de vijand zijn opmars tegen het Mariofront inzette.

Op 23 Februari ontving de Terr. Cdt. bericht van de nadering van een Japanse colonne (totaal 180 voertuigen), welke uit de richting Malino komende naar Sindjai trok. Teneinde het gevaar van het afsnijden van de voor de verpleging van de troepen nodige verbinding naar het Noorden te voorkomen, besloot de kolonel Vooren om de te Palopo beschikbare troepen te motoriseren en opdracht te geven om Oedjoenglamoera te bezetten. De troepen uit Palopo slaagden er in verband met de grote af te leggen afstand niet in om hun doel tijdig te bereiken.

Op 20 km N. van Oedjoenglamoeroe had op de naar Singkang voerende weg een treffen met een Japanse overmacht plaats, tengevolge waarvan de uit Palopo gezonden brigades genoodzaakt waren om op Enrekang terug te vallen. De vijand was dus nu in de gelegenheid om de Tjambastelling van 2 zijden aan te vallen.

Niettegenstaande enkele successen op de aanvallende vijand werden geboekt deed toch weldra de overmacht van de vijand haar invloed gelden. De hevige vijandelijke vuuruitwerking miste haar uitwerking niet van enkele onderdelen werden de niet-Europese militairen wankelmoedig en sommigen drosten zelfs uit de stelling. De troep raakte uitgeput, aangezien geen reserves aanwezig waren.

In de avond van de 27e Februari '42 werd de toestand voor ons kritiek. Aan overgave zonder meer kon echter niet worden gedacht, aangezien hierdoor het beginsel van het binden van z.v.m. troepen, opdat deze niet aan een aanval op Java zouden kunnen deelnemen, zou worden prijs gegeven. In verband hiermede besloot de Territoriale Commandant om in de nacht van 27 op 28 Februari '42 de troepen uit de Tjambastelling los te maken en in de richting van Enrekang met de nog beschikbare troepen uit te wijken.

In verband met de bedreiging uit het N. was het uiteraard uitgesloten dat over Watansoppeng werd teruggetrokken; voorts waren er berichten binnengekomen, dat de vijand ook langs de Westkust van Z. Celebes in opmars was en naar alle waarschijnlijkheid Pangkadjene reeds had bereikt.

Alleen door het volgen van de lengterichting van het Westergebergte bleef de mogelijkheid over om in N. richting uit te wijken; diensgevolge werd in de vroege morgen van de 28e Februari 1942 opdracht gegeven om de nog van de vijand los te maken troepen naar Tondong Koero te dirigeren, waar een reorganisatie zou plaats hebben. Voor het verlaten van de stellingen werden verschillende vernielingen, waaronder ook het radiostation, uitgevoerd.

Verbinding met Java zou verder onderhouden worden met een op een paard mede te voeren draagbaar station. De zieken en gewonden werden in het Noodhospitaal te Tjamba achtergelaten.

In de namiddag van 1 Maart 1942 werd Tondong Koero bereikt. Al spoedig bleek, dat deze uiterst zware tocht voor de fysiek onvoldoend geëfende dienstplichtigen en stadswachters te veel was geweest. Het was beslist noodzakelijk om de 2e Maart als rustdag in te schakelen. Verbinding met Java was inmiddels uitgevallen, gedurende de tocht was het paard met het radiostation in een ravijn gestort, waardoor het radiostation in onbruikbare toestand was geraakt. De verpleging van de troep ging met grote moeilijkheden gepaard, rijstvoorraden werden in de te doorschrijden streek niet aangekomen.

Toen in de namiddag van 2 Maart bleek, dat een gedeelte van de troepen onmogelijk de tocht langs het Westergebergte kon voortzetten, werd besloten om dat gedeelte naar Pangkadjene te dirigeren; de kans dat zij daar in handen van de vijand zouden vallen, moest noodgedwongen worden aanvaard. De rest, ongeveer 150 man, zette op 3 Maart de tocht in N. richting voort. Er werd in 2 colonnes gemarcheerd, aangezien langs de marsroute onvoldoende gelegenheid werd geboden om de gehele troep bij elkaar te houden.

In de namiddag van 6 Maart 1942 werd door de voorste colonne (ongeveer 60 man) bij Rala de vlakte bereikt en werd besloten om aan de O. oever van de rivier van dezelfde naam bivak te betrekken teneinde de oververmoeide troep in de gelegenheid te stellen om op krachten te komen. Nauwelijks hadden de troepen het bivak betrokken of een vijandelijke beschieting met mitrailleurs en met mortieren had plaats, gevolgd door een vijandelijke aanval welke echter kon worden afgeslagen. Later in de namiddag rukten Japanse versterkingen op en de door onze troepen ingenomen opstelling dreigde te worden omtrokken, in verband waarmee werd besloten om na het invallen van de duisternis in N. richting uit te wijken. Aan de 1e Luitenant C. L. Halewijn werd opgedragen om met enkele manschappen en een mitrailleur de aftocht te dekken, aan welke opdracht door genoemde luitenant op zeer goede wijze werd voldaan. Niettemin gelukte het de vijand om onze troepen op enige kilometers ten N. van Rala opnieuw te omsingelen. Gelet op het feit, dat een groot gedeelte van onze inheemse troepen onze geleiders had verlaten, was de Territoriale Commandant, die met 4 officieren, waarvan een 2-tal gewond, en 4 militairen beneden de rang van officier was overgebleven, genoodzaakt te capituleren. De achterste colonne, welke op ongeveer 10 km Zuid van Rala een bivak had betrokken, onderging hetzelfde lot, ook zij viel op 6 Maart in handen van de vijand.

Op 7 Maart 1942 was dus de door onze troepen in Z.W. Celebes geboden weerstand gebroken. Wel bevond zich nog te Enrekang een afdeling, welke van daar uit de guerillastrijd zou voeren, doch tengevolge van de onbetrouwbaarheid van de bevolking werd bedoelde afdeling ten eerste in haar actie belemmerd, zodat deze wijze van oorlogvoeren niet aan de gestelde verwachtingen heeft voldaan.

Op 27 Maart vond de overgave van deze troepen plaats.

III. De strijd in Z.-O. Celebes.

BIJLAGE: Schetskaart van Z.O. Celebes (kaart III).

A. Inleiding.

In Z.O. Celebes was op 27 km Z.W. van Kendari een zeer belangrijk vliegveld, Kendari II genoemd, aangelegd, voor welk object bijzondere defensiemaatregelen moesten worden getroffen.

De oorspronkelijke bezetting, t.w. 4 brigades infanterie, was uiteraard niet voldoende om dit uitgestrekte veld met een totale oppervlakte van 16 km² te verdedigen.

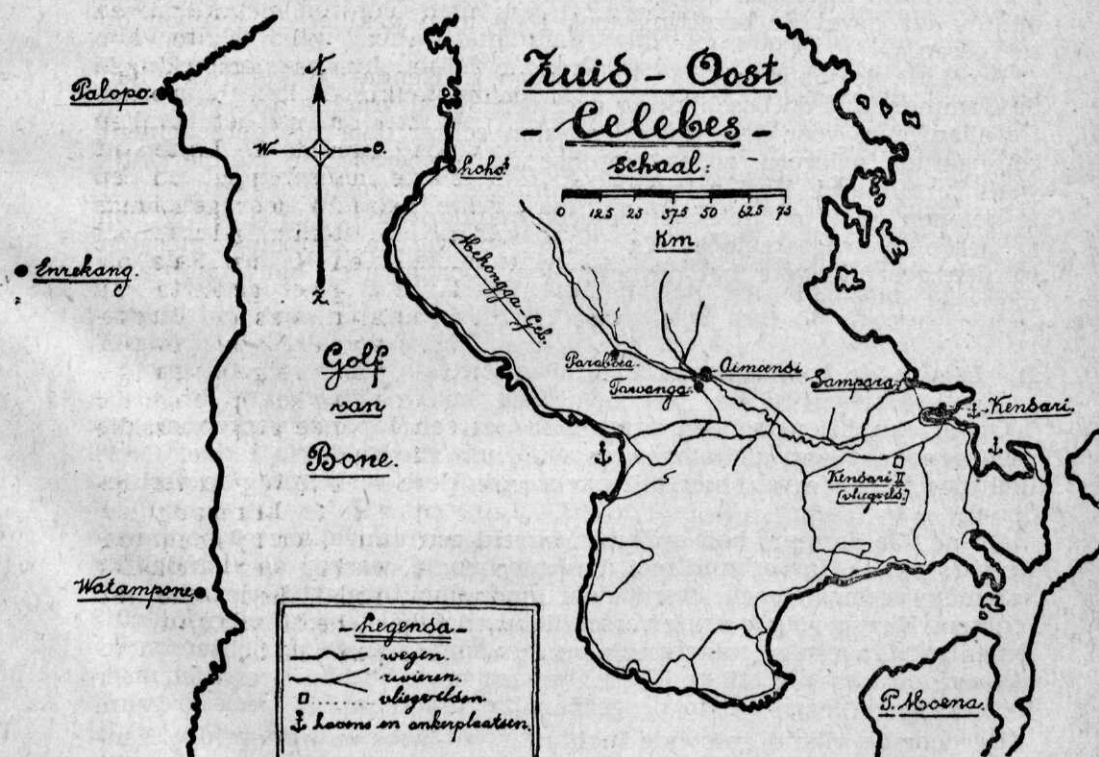
In de loop van 1941 werd dan ook vorenvermeld detachement aanmerkelijk versterkt, zodat bij het uitbreken van de vijandelijkheden de volgende eenheden voor de defensie beschikbaar waren:

20 brigades infanterie (afkomstig van de detachementen Kendari, Watamponé, Baoe Baoe, Loewoek, Kolonedale en Palopo).

4 overvalwagens.

1 sectie à 3 stukken 12,7 luchtdoel mitrn.

1 sectie à 2 stukken 4 cm luchtdoel artillerie.

Afb. 3.

Hoewel oorspronkelijk een 6 tal mitrailleurs en enige karabijnmitrailleurs bij de troepen te Kendari waren ingedeeld, waren deze wapens met uitzondering van een 3-tal karabijnmitrailleurs in de loop van de maand Januari 1942 aan het detachement ontnomen, aangezien deze elders meer nodig waren. Het detachement moest dus zonder steun van automatische wapens zijn taak, t.w. de verdediging van het vliegveld, vervullen.

De Troepencommandant besloot om een gedeelte van het detachement te bestemmen voor het zoveel mogelijk beletten van een eventuele vijandelijke landing ter hoogte van Kendari en een ander gedeelte om de opmars van laatstgenoemde plaats naar het vliegveld te vertragen. De rest zou gebruikt worden om de verdediging van het zeer uitgestrekte terrein tegen aanvallen van parachutisten te beschermen.

Aangezien de beschikbare troepen wegens gemis van automatische wapenen niet in staat zouden zijn om het vliegveld bij een overmachtige aanval van de vijand in handen te houden, waren verschillende voorbereidingen voor de vernieling van de in de omgeving van het vliegveld opgeslagen voorraden getroffen. Deze voorraden waren aanzienlijk, aangezien het de bedoeling was om, wanneer onze luchtmacht met geallieerde vliegtuigen zou zijn versterkt, dit vliegterrein als een van de voornaamste vliegbases te bestemmen.

In verband hiermede waren dan ook reeds voorbereidingen getroffen om in dat geval de bezetting met 1000 man geallieerde troepen op te voeren.

Teneinde de mobiliteit van de troepen te Kendari te vergroten had de Commandant de beschikking over een 30-tal vrachtauto's gekregen. De chauffeurs voor deze auto's moesten echter door het detachement zelf worden geleverd, zodat hierdoor de troepensterkte aanmerkelijk werd verminderd. Veel gelegenheid om met het mobiele detachement te oefenen heeft de detachementscommandant niet gehad, aangezien de beschikbaar gestelde auto's al heel spoedig na aankomst moesten worden gebruikt voor het opvoeren van voorraden en bouwmaterialen naar het vliegveld.

B. Inleidende bombardementen.

Op 11 Januari verscheen boven Kendari een Japanse verkenners, die veel aandacht aan de omgeving van het vliegveld besteedde. Onze luchtdoelartillerie was niet bij machte om deze verkenning te verhinderen.

Op de 13e Januari had op het vliegveld een aanval met 9 bommenwerpers plaats. In verband met de grote hoogte, waarop de vijandelijke bommenwerpers vlogen, werd door onze luchtdoelartillerie niet geschoten. Hierop volgden nog verschillende bombardementen en mitraillementen, tengevolge waarvan de verschillende nog te verrichten werkzaamheden kwamen stil te liggen, aangezien de bevolking er niet meer toe was te bewegen om in de gevaarlijke zone aan het werk te gaan.

De door de vijand getoonde luchtactiviteit wees er wel op, dat Kendari in het teken van de belangstelling stond en dat een aanval op dit belangrijke vliegveld niet meer lang op zich zou laten wachten.

C. Aanval op Kendari.

In de morgen van 24 Januari 1942 kreeg de Commandant te Kendari bericht, dat een vijandelijke vloot, ter sterkte van 11 schepen, ter hoogte van Sampara (N. van Kendari) was waargenomen. Aangezien de telefoonverbinding tussen Sampara en Kendari nog niet gereed was gekomen, was de in eerstgenoemde plaats opgestelde afdeling niet in staat geweest om de Commandant van Kendari op de hoogte te stellen van het feit, dat de vijand reeds van 23 Januari 24.00 af bezig was om ter hoogte van Sampara troepen aan land te zetten, die reeds hun opmars in Z. richting hadden aangevangen.

De Commandant te Kendari besloot na aan de Commandant van het vliegveld de order te hebben gegeven om de daar aanwezige voorraden te vernielen, met de te zijner beschikking zijnde brigades het kustfront te Kendari te blijven bezetten, zulks met het oog op de mogelijkheid, dat de vijand eveneens ter hoogte van deze plaats landingen zou verrichten.

Inmiddels rukte de ter hoogte van Sampara gelande vijand met tanks in de richting van het vliegveld op. Onze licht bewapende troepen slaagden er niet in om aan de vijand belangrijke vertraging bij die opmars op te leggen, zodat de vijand tegen 12.00 van de 24e Januari het vliegveld bereikte.

Op dat ogenblik was men grotendeels met de vernielingen gereed gekomen en besloot de Commandant van het vliegveld zijn troepen te verzamelen en in de richting van Tawanga uit te wijken. Eenzelfde beslissing werd door de Commandant van de bezetting van Kendari genomen, aangezien door de vijandelijke bezetting van het vliegveld een langer verblijf te Kendari geen zin had. Hij wist, na door de vijand te zijn heengebroken, de in Z.W. Celebes aanwezige guerillatroepen te bereiken. De brigades onder commando van de Commandant van het vliegveld verplaatsten zich door het terrein naar de omgeving van Tawanga, van waaruit actie tegen de vijand werd gevoerd. Zo viel op 22 Februari de vijand nabij Aimoendi in een door onze troepen gelegde hinderlaag, welke hem op een verlies van 30 man te staan kwam.

Aangezien de verblijfplaats van onze troepen inmiddels bekend was geworden, werden deze verder in W. richting verplaatst. Kort na aankomst te Paraboea werd een telegram ontvangen, waarin door de Territoriale Commandant van Celebes werd gelast om met de nog beschikbare troepen aan te sluiten bij de Troepenmacht in Z.W. Celebes.

Op de 1e Maart '42 werd de tocht door het zware Mekongga-gebergte aangevangen. Na ruim 7 dagen werd de kustkampong Loho Loho bereikt, waar een tiental prauwen werd ingehuurd. Na een tocht van vier etmalen werd op 17 Maart Palopo bereikt, vanwaar de tocht naar Enrekang, dat nog altijd in onze handen was, werd voortgezet.

Zoals reeds bij de beschrijving van de strijd in Z.W. Celebes werd vermeld, capituleerde het garnizoen Enrekang op 27 Maart 1942, zodat de van Kendari afkomstige troepen niet meer aan de actie in Z.W. Celebes hebben kunnen deelnemen.

(Slot volgt)

Einde van de officiële mededelingen van het K.N.I.L.